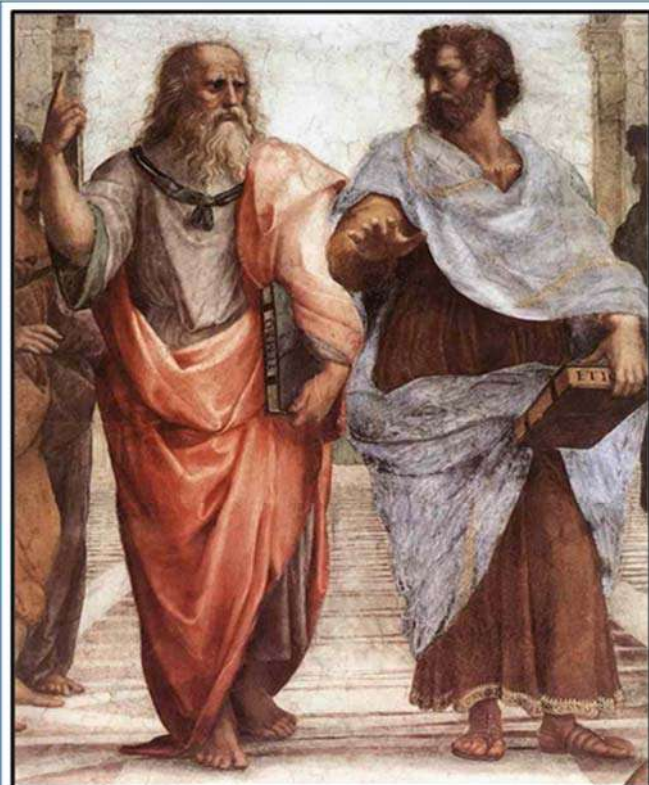

Αγεωμέτρητος μηδεὶς εἰσὶτω

Ο σκοπός του άρθρου είναι να περιγράψει την ιστορία και να δώσει την ερμηνεία της φράσης «αγεωμέτρητος μηδεὶς εἰσὶτω», η οποία θρυλείται ότι ήταν γραμμένη στην είσοδο της Ακαδημίας του Πλάτωνα κατά την Αρχαιότητα.

Κατά την αρχαία Γραμματεία, η φράση του τίτλου φέρεται να ήταν γραμμένη ως επιγραφή στην είσοδο της Ακαδημίας του Πλάτωνα, μιας από τις εξέχουσες Σχολές Φιλοσοφίας στην αρχαία Αθήνα του 4ου αιώνα π.Χ. Το νόημα της φράσης ερμηνεύεται γλαφυρά από ένα ανέκδοτο που αφορά έναν διάδοχο στην ηγεσία της Ακαδημίας μετά

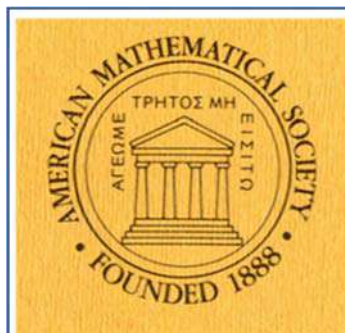
τον θάνατο του Πλάτωνα (428-348 π.Χ.), τον λόγιο και φιλόσοφο Ξενοκράτη (396-315 π.Χ.). Σύμφωνα με τον Διογένη Λαέρτιο στο πολύτιμο έργο του **Φιλοσόφων βίοι**, στο Κεφάλαιο IV, κάποιος νεαρός ζήτησε να εγγραφεί στην Ακαδημία για σπουδές. Ο Ξενοκράτης τον ρώτησε αν είχε γνώση Γεωμετρίας και έλαβε αρνητική απάντηση. Η ομολογία του νεαρού ότι δεν γνώριζε αυτόν τον κλάδο της γνώσης ήταν αρκετή για τον Ξενοκράτη ώστε να απορρίψει την αίτηση εγγραφής του στην Ακαδημία. Του είπε απερίφραστα «πορεύου, λαβὰς οὐκ ἔχεις τῆς φιλοσοφίας», δηλαδή «φύγε, γιατί δεν έχεις από που να πιαστείς (δηλαδή δεν έχεις τις προαπαιτούμενες γνώσεις) για να μάθεις Φιλοσοφία».

Λεπτομέρεια από την νωπογραφία **Η Σχολή των Αθηνών** του κορυφαίου Ιταλού ζωγράφου Ραφαήλ (1483-1520), η οποία βρίσκεται στο Βατικανό. Εικονίζεται ο Πλάτων και ο διασημότερος μαθητής του, Αριστοτέλης.

Ποια είναι λοιπόν η σχέση μεταξύ των Μαθηματικών και της Φιλοσοφίας που η Ακαδημία του Πλάτωνα απαιτούσε την γνώση των μεν ως προϋπόθεση για την δε; Για την απάντηση πρέπει να πάμε άλλα 200 χρόνια νωρίτερα, στη Σχολή του Πυθαγόρα (6ος αι. π.Χ.), της οποίας η επίδραση στον Πλάτωνα ήταν καθοριστική. Η λέξη «Μαθηματικά» εισήχθη από τον Πυθαγόρα και προέρχεται από το ρήμα «μανθάνω», κοινώς «μαθαίνω», ιδίως μέσω έρευνας και εξέτασης. Από εκεί προέρχεται το ουσιαστικό «μάθημα», που σημαίνει σπουδή, γνώση ή επιστήμη. Ως λέξη την χρησιμοποιούσαν οι Πυθαγόρειοι και ο Πλάτωνας ως ισοδύναμο της γνώσης, της επιστήμης, της διδασκαλίας ή της μελέτης. Επιπλέον, ένα απόσπασμα του Πυθαγόρειου φιλοσόφου και μαθηματικού Αρχύτα του Ταραντίνου (~435-360 π.Χ.), το

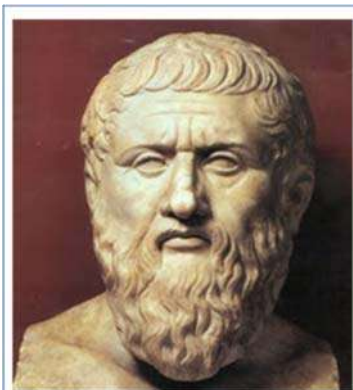
οποίο παραθέτει ο Ήρων ο Αλεξανδρεύς (10-70 μ.Χ.) στους **Ορισμούς** του, αναφέρει ότι τα Μαθηματικά ήταν **το** μάθημα, δηλαδή **το κύριο** μάθημα στην Σχολή του Πυθαγόρα, από όπου και το όνομα του κλάδου. Η δε λέξη Μαθηματικός στα αρχαία ελληνικά είχε την έννοια του πρόθυμου να μάθει και αυτού που αγαπά την γνώση. Ο Πλάτων διατήρησε αυτή την παράδοση όπως φαίνεται από την αξιοσημείωτη συμβολή της Ακαδημίας του στα Μαθηματικά. Επίσης, το θέμα των Μαθηματικών συζητείται εκτενώς στους φιλοσοφικούς του Διαλόγους. Για παράδειγμα στην **Πολιτεία** (VII, 526c8-527c11) αναφέρει ότι οι επιστήμες, ιδιαίτερα η Γεωμετρία, είναι κεντρικές για τη διαμόρφωση των φιλοσόφων. Διευκρινίζει επίσης ότι η Γεωμετρία και οι άλλες Μαθηματικές επιστήμες δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά προϋπόθεση για να αναπτυχθεί και δοκιμαστεί η δύναμη της αφηρημένης σκέψης στον μαθητή. Με άλλα λόγια, βοηθά τον μαθητή να αναπτύξει την ικανότητα να υπερβαίνει το επίπεδο της εμπειρικής γνώσης και του υλικού κόσμου ώστε να φτάσει στην αφαιρετική σκέψη.

Λογότυπο της Αμερικανικής Μαθηματικής Εταιρείας με την φράση του Πλάτωνα.

Ας έρθουμε τώρα στην ιστορία της ίδιας της φράσης «αγεωμέτρητος μηδείς εισίτω» ή, όπως καμιά φορά αποδίδεται, «μηδείς αγεωμέτρητος εισίτω», και ας εξετάσουμε πώς μας παραδόθηκε από την Αρχαιότητα.

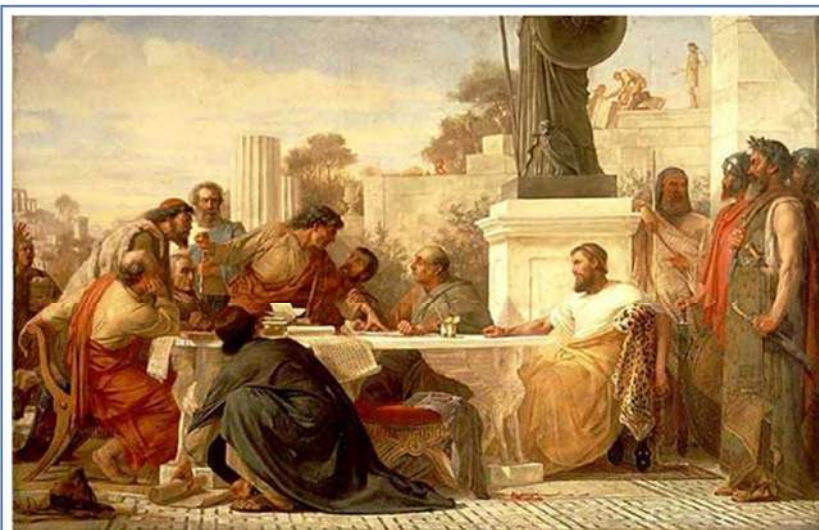
Η παλαιότερη αναφορά της φράσης είναι στο **Περί ειδών φιλοσοφίας** του ψευδο-Γαληνού. Πρόκειται για κείμενο που φέρει το όνομα του σπουδαίου ιατρού και φιλοσόφου Γαληνού (129 - 216 μ.Χ.), πατέρα της Συγκριτικής Ανατομίας, της Γενικής Παθολογίας και της Πειραματικής Φυσιολογίας, αλλά η σύγχρονη έρευνα το αποδίδει σε μεταγενέστερο άτομο του 2ου αι. μ.Χ. ή αργότερα. Στο εν λόγω έργο ο συγγραφέας αναφέρει ότι η φιλοσοφία διαιρείται σε θεωρητική και πρακτική, αλλά η θεωρητική υποδιαιρείται από τον Πλάτωνα και από τον Αριστοτέλη με διαφορετικό τρόπο. Στη συζήτησή του αυτή, ο ψευδο-Γαληνός βρίσκει την ευκαιρία να μιλήσει για την περίφημη επιγραφή, αλλά και να ερμηνεύσει την αιτία ύπαρξής της. Το σχετικό χωρίο είναι το εξής: «*Εἰς θεωρητικόν καὶ πρακτικόν τῆς φιλοσοφίας διαιρουμένης ἄλλως ὁ Πλάτων καὶ ἄλλως ὁ Ἀριστοτέλης υποδιαιρεῖ τὸ θεωρητικόν. Ὁ μὲν οὖν Πλάτων [...] τὸ γὰρ μαθηματικόν οὐχ ἠβούλετο εἶναι μέρος τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ προγύμνασμα τι ὡσπερ ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ ρητορικὴ ὅθεν καὶ πρὸ τοῦ ακροατηρίου τοῦ οἰκείου ἐπέγραψεν "αγεωμέτρητος μηδείς εισίτω" [...] Ἀριστοτέλης δὲ [...] τὸ μαθηματικόν μέρος τῆς φιλοσοφίας ἐδόξαζεν εἶναι καὶ γὰρ τούτο ἐπιστήμη ἐστίν».* (Περίληψη: Ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης διαιρούν διαφορετικά την Φιλοσοφία. Για τον Πλάτωνα τα Μαθηματικά δεν είναι μέρος της Φιλοσοφίας αλλά προγύμνασμα, όπως η Γραμματική για την Ρητορική, γι' αυτό στην είσοδο της Σχολής είχε την επιγραφή «αγεωμέτρητος μηδείς εισίτω». Ο δε Αριστοτέλης θεωρούσε ότι τα Μαθηματικά είναι μέρος της Φιλοσοφίας και ότι τα ίδια είναι επιστήμη).

Πλάτων (428 – 348 π.Χ.)

Μια έμμεση αναφορά στην επιγραφή κάνει ο αυτοκράτορας της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας,

του Βυζαντίου, Ιουλιανός (331-363 μ.Χ.), ο επονομαζόμενος Αποστάτης ή Παραβάτης. Ο Ιουλιανός ήταν θαυμαστής της αρχαίας ελληνικής Φιλοσοφίας της οποίας είχε βαθιά γνώση. Τα φιλοσοφικά του έργα ήταν όλα γραμμένα στα

Πίνακας του Edward Armitage (1875) με θέμα τον αυτοκράτορα Ιουλιανό σε συνεδρία με αιρετικούς.

Ελληνικά και όχι στην δική του γλώσσα, τα Λατινικά. Η εν λόγω αναφορά είναι στον λόγο του **«Κατά κυνικού Ηρακλείου»** που εκφωνήθηκε το 361 μ.Χ. Δεν αναφέρει ρητά το περιεχόμενο της επιγραφής, ασφαλώς γιατί θεωρούσε ότι ο αναγνώστης ήδη την γνώριζε. Συγκεκριμένα γράφει *«ει δε ανεγνώσκεις τον συστατικόν αυτού λόγον ος, ὡσπερ της Πλάτωνος, οὕτω δη και της εκείνου διατριβής προυέγραπτο, ἔγνωσ αν προ πάντων ότι τα προς τους θεούς ευσεβείς είναι και μεμνήσθαι πάντα τα μυστήρια, και τετελέσθαι τας αγιωτάτας τελετάς και δια πάντων των μαθημάτων ἤχθαι τοις εἰσω του Περιπάτου βαδίζουσι προηγορεύετο»* (εάν είχες διαβάσει την φράση που είναι γραμμένη στην είσοδο της Σχολής του, όπως και στη Σχολή του Πλάτωνα, θα ήξερες ότι όσοι ήθελαν να γίνουν μέλη της Περιπατητικής Σχολής (δηλαδή οι οπαδοί του Αριστοτέλη) έπρεπε να είναι ευσεβείς προς τους θεούς και να μνηθούν σε όλα τα μυστήρια, να παίρνουν μέρος στις ιερότερες τελετές και να έχουν εντυφήσει σε όλες τις επιστήμες).

Παρεμπιπτόντως, εδώ γίνεται μνεία για επιγραφή στην είσοδο της Περιπατητικής Σχολής του Αριστοτέλη και όχι στην Ακαδημία του Πλάτωνα, όμως η πληροφορία αυτή δεν διασταυρώνεται από καμία άλλη αρχαία πηγή.

Υπάρχουν και άλλες αναφορές στην επιγραφή του Πλάτωνα. Πολλές από αυτές δίνουν αιτία της αναγραφής η οποία είναι συμβατή με την **Πολιτεία** του Πλάτωνα. Συγκεκριμένα ότι ο ίδιος θεωρούσε την Γεωμετρία ως προπαρασκευαστικό μάθημα για την Φιλοσοφία, αλλά υπάρχουν άλλες που δίνουν διαφορετική ερμηνεία.

Άλλες αρχαίες πηγές που αναφέρουν την περίφημη επιγραφή υπάρχουν στα κείμενα του Ιωάννη Φιλόπονου (490 – 570), του Ολυμπιόδωρου (495 – 570), του Ηλία (6^{ος} αι.) και του Δαυίδ (6^{ος} αι) (οι δύο τελευταίοι δεν έχουν σχέση με τους συνονόματους τους της Παλαιάς Διαθήκης). Θα δούμε συνοπτικά τι λένε οι τρεις από αυτούς.

Ο Ολυμπιόδωρος στα **Προλεγόμενά** του γράφει ότι για συγγράμματα του Αριστοτέλη υπάρχουν τέσσερις απόψεις σχετικά με το ερώτημα *«πόθεν αρκτέον»*. Η σχετική περικοπή είναι: *«και περι τούτου τέσσαρες δόξαι γεγόνασιν. και οι μεν της πρώτης*

δόξης φασίν ότι της ηθικής δεί ἀρξασθαι, οι δε της δευτέρας της φυσιολογικής, οι δε της μαθηματικής οι δε της λογικής» (περί αυτού υπάρχουν τέσσερις γνώμες, και οι μεν υποστηρικτές της πρώτης γνώμης ισχυρίζονται ότι η διδασκαλία των συγγραμμάτων πρέπει να ξεκινά από τη μελέτη της Ηθικής, οι δε της δεύτερης από τη μελέτη της φύσης, οι άλλοι από τα Μαθηματικά, ενώ οι υπόλοιποι από την Λογική). Αφού παραθέσει επιγραμματικά τα επιχειρήματα που επικαλούνταν όλοι αυτοί, στη συνέχεια γράφει: «οι δε λέγοντες την μαθηματικήν έφασαν δια τούτο δειν προηγήσασθαι τα Μαθηματικά δια το επιγεγράφαι εν τω του Πλάτωνος μουσειώ αγεωμέτητος μηδείς εισίτω» (αυτοί οι οποίοι ισχυρίζονται ότι πρέπει να προηγούνται τα Μαθηματικά το έλεγαν επειδή στον οίκο των μουσών του Πλάτωνα υπήρχε η επιγραφή αγεωμέτητος μηδείς εισίτω).

Ο Ηλίας στο έργο του **Υπόμνημα εις Αριστοτέλους κατηγορίας** συζητά, σε ένα χωρίο που μοιάζει με του Ολυμπιόδωρου, για τις αφορμές από τις οποίες ξεκινούν τα συγγράμματα του Αριστοτέλη. Όπως ο προηγούμενος, αφού αναφέρει επιγραμματικά τις τέσσερις απόψεις, λέει για τους μεν «οι δὲ λέγοντες ότι δεί από των Μαθηματικών άρχεσθαι φασιν ότι δεί ταύτα πρώτον αναγιγνώσκειν δια το θάρρος των αποδείξεων [...] και ότι εν τούτοις διδασκώμεθα πώς δεί μανθάνειν, ότι γραμμικαίς ανάγκαις ουκ αξιοπιστία προσώπων αναπαυόμενοι, και δια Πλάτωνα επιγράψαντα προ του μουσείου “αγεωμέτητος μηδείς εισίτω”» (αυτοί που λένε ότι η διδασκαλία πρέπει να ξεκινά από τα Μαθηματικά υποστηρίζουν πως αυτά πρέπει να τα μελετήσει κανείς στην αρχή, διότι έτσι αποκτά θάρρος στο τι είναι απόδειξη [...] και ότι από αυτά διδασκώμεθα πώς πρέπει να μαθαίνουμε, διότι από τη γεωμετρική απόδειξη (μαθαίνουμε) να μην επαναπαυόμαστε στην αξιοπιστία των ανθρώπων, και μάλιστα ο Πλάτωνας επέγραψε στην είσοδο του οίκου των μουσών “αγεωμέτητος μηδείς εισίτω”).

Τέλος, ο Δαυίδ στα **Προλεγόμενα Φιλοσοφίας** λέει ότι ο Πλάτωνας δεν θεωρούσε τα Μαθηματικά ως μέρος της Φιλοσοφίας αλλά προγύμνασμα: «και γαρ ούτος (ο Πλάτων) το μαθηματικόν ου δοξάζει μέρος της φιλοσοφίας αλλά προγύμνασμά τι, ώσπερ την γραμματικήν και την ρητορικήν. Όθεν καν τω ακροατηρίω επέγραφεν “αγεωμέτητος μηδείς εισίτω”».

Αρκετοί άλλοι αρχαίοι συγγραφείς αναφέρουν την επιγραφή δίνοντας διαφορετικές ερμηνείες για την ύπαρξή της. Κατά τη γνώμη μας, η σωστή ερμηνεία είναι αυτή που δίνεται στην αρχή του άρθρου. Οι υπόλοιπες είναι μεταγενέστερες και βασίζονται στις φιλοσοφικές τάσεις της εποχής τους, όπως ο Νεοπυθαγορισμός, ο Νεοπλατωνισμός και η Θεολογία, οι οποίες ήταν σε αντίθεση με το πνεύμα των κλασικών χρόνων. Μία τέτοια είναι από τον σχεδόν σύγχρονο του Ιουλιανού, τον ρήτορα Σώπατρο (4ος αι. μ.Χ.), στον οποίο αποδίδονται σχόλια στο έργο **Προς Πλάτωνα υπέρ των τετάρων** του εξέχοντα Έλληνα ρήτορα Αίλιου Αριστείδη (117-181 μ.Χ.). Τα σχόλια αυτά αναγράφονται σε διάφορα χειρόγραφα που σήμερα βρίσκονται σε βιβλιοθήκες της Δύσης, όπως στην Μαρκιανή της Βενετίας (το χειρόγραφο Marc. Grace. 423), στην Λαυρεντιανή της Φλωρεντίας (Laur. LX9), στου Βατικανού (Vat. gr. 1298 και Vat.gr 76) και στην Αμβροσιανή του Μιλάνου (Ambr. A 175 sup.). Αυτό που μας ενδιαφέρει εδώ είναι ένα σχόλιο που όχι μόνο περιέχει την επιγραφή, αλλά δικαιολογεί και την ύπαρξή της. Συγκεκριμένα δίπλα στο στίχο «ει δε η γεωμετρία καλόν και η κατ' αυτήν ισότης» του Αίλιου Αριστείδη, ο Σώπατρος συμπληρώνει «επεγέγραπτο δε έμπροσθεν της διατριβής του Πλάτωνος ότι ΑΓΕΩΜΕΤΡΗΤΟΣ ΜΗΔΕΙΣ ΕΙΣΙΤΩ, αντί άνισης και

άδικος. η γαρ γεωμετρία την ισότητα και την δικαιοσύνην ζητεί».

Ας προσθέσουμε ότι και στο Βυζάντιο ήταν σύνηθες να αναγράφεται στις εισόδους των ιερών χώρων η προτροπή να μην εισέρχονται οι άδικοι, οι αμαρτωλοί και λοιπά. Σταχυολογούμε μερικές από τις σωζόμενες: «*Δικαιοσύνη ενθάδε κατοικεί, μηδέν εισίτω κακόν*», «*πενία ενθάδε κατοικεί, μηδέν εισίτω κακόν*» ή, όπως βλέπουμε στην είσοδο της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη, «*ο α(γιο)ς θε(ός) ενθάδε κατοικεί, μηδείς βέβηλος εισίτω*». Την ίδια σημασία έχει και το παραπάνω σχόλιο του Σώπατρου, ο οποίος υπονοεί ότι κατά την αρχαιότητα το «αγεωμέτρητος» αντικαθιστά το «άνισος και άδικος». Άλλωστε, στους διαλόγους του Πλάτωνα υπάρχουν εκφράσεις που σχετίζουν τη Γεωμετρία με την ισότητα, όπως το χωρίο 508α στον **Γοργία** όπου αναφέρεται στην «γεωμετρική ισότητα»: γι' αυτό, λέει ο Σωκράτης, οι σοφοί καλούν το σύμπαν «κόσμον», δηλαδή «τάξη πραγμάτων».

Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η γνωστότερη πληροφορία για την επιγραφή του Πλάτωνα, από τον βυζαντινό πολίστορα Ιωάννη Τζέτζη (1110-1180) ο οποίος σε έμμετρη μορφή στις **Χιλιάδες** (VIII, 974-977) του γράφει:

Προ των προθύρων των αυτού γράψας υπήρχε Πλάτων·
Μηδείς αγεωμέτρητος εισίτω μου την στέγην·
Τουτέστιν, άδικος μηδείς παρεισερχέσθω τήδε·
Ισότης γαρ και δίκαιον έστι γεωμετρία.

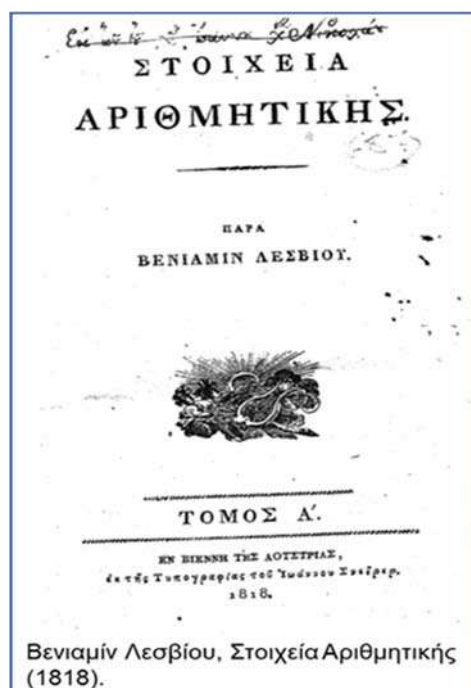
Μετά από άνθηση για περίπου 1000 χρόνια, τα Ελληνικά Μαθηματικά παρήκμασαν. Πέρασαν γύρω στον 9ο αιώνα στον αραβόφωνο κόσμο ο οποίος τα καλλιέργησε και τα διατήρησε. Αν και έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα μερικά από τα πρωτότυπα ελληνικά Μαθηματικά κείμενα, δυστυχώς τα περισσότερα έχουν χαθεί. Ευτυχώς, έχουμε μερικά που διασώθηκαν σε αραβική μετάφραση. Επίσης έχουμε κάποιες πληροφορίες για τα ελληνικά Μαθηματικά που μας ήλθαν από αραβικές πηγές, και η ιστορία της επιγραφής του Πλάτωνα συγκαταλέγεται σε αυτές. Ωστόσο, η συγκεκριμένη πληροφορία είναι, αναμφίβολα, παραμορφωμένη και περιέχει σφάλματα. Σε αυτήν ο κεντρικός χαρακτήρας είναι ο Ευκλείδης ο οποίος σπούδασε στην Ακαδημία του Πλάτωνα, και όχι ο ίδιος ο Πλάτωνας. Συγκεκριμένα ο al-Qifti (; -1248) στο έργο

Κείμενο του Ιωάννη Τζέτζη σε χειρόγραφο του 16^{ου} αι.

του *Tarikh al-Hukama* (Ιστορικά), μετά από μια σύντομη βιογραφία (σίγουρα λανθασμένη) του Ευκλείδη, αναφέρει ότι (μεταφράζουμε) «για τον λόγο αυτό οι Έλληνες φιλόσοφοι συνήθιζαν να αναρτούν στις εισόδους των σχολών τους την γνωστή επιγραφή κανείς να μην εισέρχεται στην σχολή αν δεν έχει μάθει τα Στοιχεία (του Ευκλείδη)».

Θα κλείσουμε με την σύγχρονη Ελλάδα, όπου οι πρώτες αναφορές στην φράση «αγεωμέτρητος μηδείς εισίτω» εμφανίζονται την εποχή της Τουρκοκρατίας, πριν από την Επανάσταση του 1821. Μετά από αιώνες σκληρής δοκιμασίας και αμάθειας, οι Λόγιοι του Διαφωτισμού εργάστηκαν για να επαναφέρουν στην χώρα μας την Παιδεία, την οποία οι ίδιοι προσέλαβαν από τις σπουδές τους στην Δυτική Ευρώπη. Τότε δημοσιεύτηκαν και τα πρώτα βιβλία Μαθηματικών, μετά από πολλούς αιώνες εκκωφαντικής σιγής. Οι πρόλογοι αυτών των βιβλίων έχουν συγκινητικά λόγια για την κατάσταση του Έθνους και την ανάγκη, όπως γράφουν, «να επιστρέψουν στην αληθινή τους Πατρίδα οι Μούσες, οι οποίες είχαν μετακομίσει στην Δύση». Για παράδειγμα ο σημαντικός Διδάσκαλος του Γένους Βενιαμίν ο Λέσβιος (1759-1824) κάνει έμμεση αναφορά στο περιστατικό με τον Ξενοκράτη που αναφέρουμε στην αρχή του άρθρου. Συγκεκριμένα, στον πρόλογό του έργου του **Στοιχεία Αριθμητικής** (Βιέννη, 1818) αφού συνοψίσει την κατάντια του υπόδουλου έθνους κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας και τις πρώτες προσπάθειες κάποιων φωτισμένων Διδασκάλων να ενισχύσουν την χειμαζόμενη εκπαίδευση των νέων λειψώντας έτσι το έδαφος για την επικείμενη επανάσταση, προσθέτει «*Η Ελλάς [...] και ημιθανής ούσα εκ των αμέτρων καιρίων πληγών, άσπερ κατά διαφόρους καιρούς εκ των διαφόρων επιδρομών των επί του ιερού αυτής εδάφους υπό των βαρβάρων επιγενομένων έλαβε, ησθάνθη τέλος πάντων μετά παρέλευσιν πολλών αιώνων επαφής χειρός τινος ουρανού επιφερομένης επ' αυτής [...]. Ποίος και σιδήρεον καρδίαν έχων βλέπων τα εμά τέκνα εξ Ομήρων, εκ Πυθαγόρων, εξ Αριστοτελών, εκ Πλατώνων, εξ Αρχιμηδών να μεταμορφωθώσιν εις αυτόχρημα κτήνη, να μη κινηθή εις έλεος [...]. Άπασαι αι τέχναι και επιστήμαι εξωρίσθησαν εκ του εμού εδάφους, αι μούσαι ομού πάσαι απέπησαν, και εγώ γέγονα οικητήριον θηρίων*», και συνεχίζει διερωτώμενος «*Αλλά πρέπει άράγε δια τούτο ημείς οι Έλληνες να διαμείνωμεν, εις ην περ ήδη ευρισκόμεθα κατάστασιν;*». Εννοείται όχι, οπότε συμπληρώνει «*Ωστε πρέπει να ανακληθεί εις την εαυτήν πατρίδα η Φιλοσοφία [...]. Και τα προσκλητήρια είναι ουδέν άλλο, ή όπερ ο Ξενοκράτης ωνόμασε «λαβάς Φιλοσοφίας» τουτέστι τα Μαθηματικά*».

Θα κλείσουμε με μια παραλλαγή της πλατωνικής επιγραφής στη νεότερη Ελλάδα. Την πληροφορία μάς την παρέχει ο Κωνσταντίνος Κούμας (1777-1836) στην **Ιστορία των Ανθρωπίνων Πράξεων** (Βιέννη, 1832) (τόμος ΙΒ, σελ. 561) στο σημείο όπου βιογραφεί τον μεγάλο Διδάσκαλο του Γένους Ευγένιο Βούλγαρη (1716-1805). Γράφει

ότι η Ιερά Σύνοδος «έκρινεν ωφέλιμον να συστήση σχολείον του γένους εις τον Άθωνα [...]. Με τιμήν μεγάλην επροσκαλέσθη ο Ευγένιος εις το Πατριαρχείον (1753) [...]. Εκεί συνετάχθησαν και εδιδάχθησαν τα συγγράμματά του εκείνα, τα οποία έκαναν εποχήν εις την παιδείαν του γένους, η **Λογική** (εν Λειψία 1766), η **Μεταφυσική** (εν Βενετία 1805), η **Γεωμετρία του Τακουετίου**, το **Περί Συστήματος του Παντός** κ.τ.λ. Ο διδάσκαλος έγραψεν εις την πύλην του Σχολείου του κατά μίμησιν του Πλάτωνος επιγραφήν ανάλογον της χρείας των μαθητών του

*Γεωμετρήσων εισίτω, ου κωλύω.
Τω μη θέλοντι συζυγώσω τας θύρας*

επειδή οι μαθηταί του ήσαν αγεωμέτητοι, και χωρίς γεωμετρίας δεν ηδύνατο να τους εισάξη εις υψηλότερα μαθήματα».

Ευγένιος Βούλγαρις (1716 - 1806), ο κλεινός Ευγένιος, γενάρχης του νεοελληνικού Διαφωτισμού. Πνεύμα καθολικό.